

## חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשכ"ט-1969

1. בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח-1968: (להלן – החוק העיקרי) –
  - (1) בהגדרת "ילד", בסופה יבוא "ולמעט נערה נשואה, זולת אם היא נמנית עם סוג מקרים שנקבע בתקנות";
  - (2) בהגדרת "מדד", במקום "מדד יוקר המחיה" יבוא "מדד המחירים לצרכן".
2. בסעיף 4 לחוק העיקרי, אחרי "בדואר" יבוא "או במסירה אישית אף שלא בדואר".
3. אחרי סעיף 4 לחוק העיקרי יבוא:

הוספת סעיפים  
א4 ו-א4

- סמכות לסווג  
מבוטחים
- א4. (א) השר רשאי, באישור ועדת העבודה של הכנסת, לקבוע בצו כי מבוטחים העוסקים בסוג עבודה פלוני או נתונים כתנאי עבודה מיוחדים כמוגדר בצו, ייחשבו לענין חוק זה כעובדים או כעובדים עצמאיים או כמי שאינם עובדים ולא עובדים עצמאיים; לענין זה ייחשבו כסוגי עבודה גם עבודות המוגבלות בהיקפן או בזמן הדרוש לביצוען.
  - (ב) בצו לפי סעיף קטן (א) הקובע מי ייחשבו כעובדים ייקבע גם מי ייחשבו כמעבידיהם.

### ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיף 1** (1) לשון ההגדרה הקיימת היא: "ילד – לרבות ילד חורג וילד מאומץ". אין זו הגדרה לגופו של המושג, מהו ילד, אלא להרחבת היקפו מבחינת הסוג. ההגדרות לגופו מצויות בפרקים שונים של החוק לענינו של כל סרק אחר. לפיהן "ילד" הוא מי שלא מלאו לו 18 שנים, אך יש גם "ילד" מעל לגיל זה בתנאים מסויימים.
- לפי זה נמצא שנערה נשואה בת 17 היא לגבי אביה "ילד" אף שפרנסתה על בעלה ולעתים היא "ילד" אף הרבה מעבר לגיל זה, אם שוב אין לה מקור מחיה ואינה מסוגלת לפרנס עצמה.
- כדי למנוע מסקנה בלתי סבירה לענין זה, מוצע לתקן את ההגדרה הכללית של "ילד" ולמעט נערה נשואה.
- אך לעומת זאת, ייתכן שבמקרים מסויימים יוצרו נסיבות שבהן מן הצדק הוא לראות נערה נשואה כאחד הילדים של אביה. לכן מוצע להסמיך את השר לקבוע סוגי מקרים כאלה בתקנות.
- (2) הביטוי "מדד יוקר המחיה" אינו קיים עוד, והמונח הנכון הוא "מדד המחירים לצרכן".
- סעיף 2** סעיף 4 לחוק העיקרי מחייב מתן הודעה על כל שינוי שחל בסוגו של מבוטח וזה לשונו:  
"מי שחדל להיות עובד עצמאי"  
4. עובד עצמאי שהיה למבוטח שאינו עובד ולא עובד עצמאי, ייחשב כעובד עצמאי עד ליום שבו הודיע הוא למוסד, או המוסד הודיע לו בדואר, על היותו למבוטח כאמור..."
- היות ולסוגו של המבוטח נודעת חשיבות רבה לענין זכויות וחובות, נקבע כי את ההודעה על שינוי בסוג חייב המוסד לשלוח בדואר, וזאת בשים לב להוראות סעיף 36 לפקודת הפרשנות הקובעות מתי יש לראות הודעה כאילו נמסרה לנמען. אין לראות מדוע תוגבל דרך המסירה לדואר בלבד, אף במקום שיש אפשרות של מסירה אישית לידי הנמען. לשם כך בא התיקון המוצע.
- סעיף 3** (1) המושגים "עובד" ו"עובד עצמאי" מוגדרים בסעיף 1 לחוק העיקרי במונחים כלליים ביותר ויש עבודות שקשה לקבוע בהן, אם העוסק בהן הוא "עובד" או "עובד עצמאי" או לא זה ולא זה (נהגים, סוכנים, אמנים לסוגיהם ועוד). כדי שאדם ידע

1 ס"ח תשכ"ח, עמ' 108.

(ג) כחוח של צו לפי סעיף זה יפה על אף האמור בכל מקום אחר בחוק זה.

34. דין המדינה כשהיא מעבדה, לענין חוק זה, כדין כל מעביד אחר. המדינה כמעביד

4. בסעיף 11 לחוק העיקרי, בסופו יבוא: תיקון סעיף 11

"המוסד יוסיף לשלם לו את הקצבה אף אם חדל להיות מבוטח, זולת במקרים מן הסוגים שקבע השר, באישור ועדת העבודה של הכנסת, שאין לשלם בהם קצבת זקנה."

5. בסעיף 13 לחוק העיקרי — תיקון סעיף 13

(1) במקום "צומצמה במידה ניכרת" יבוא "פחתה במידה ניכרת או שהיתה מצומצמת מעיקרה";

(2) אחרי "ובלבד שהכנסתו השנתית מעבודה או מהתעסקות כאמור" יבוא "למעט קצבה לפי פרק ו'".

### ד ב ר י ה ס ב ר

התיה סיבה להפסקת קצבת זקנה, אולם הסמכות בידי שר העבודה לקבוע באישור ועדת העבודה של הכנסת סוגי מקרים שבהם אין לשלם עוד את הקצבה.

### ס ע י פ 5 (1) סעיף 13 לחוק אומר:

"חוקת פרישה

13. המוסד יראה מבוטח כמי שפרש מכל משלח יד, אף אם לפי דעת המוסד הוא עובד מומן לזמן או התעסקותו במשלה-יד צומצמה במידה ניכרת, ואינה סותרת את המושג פרישה, ובלבד שהכנסתו השנתית מעבודה או מהתעסקות כאמור אינה עולה על הסכום המתאים שבלוח ב'."

הביטוי "צומצמה" אין פירושו אלא הפחתה שחלה בהיקף עבודתו של המבוטח לעומת היקפה בשעה שנעשה מבוטח. ואילו מבוטח שעבודתו היתה מצומצמת מעיקרה ולא חל בה צמצום נוסף עד שהגיע לגיל הקצבה, אין המוסד רשאי לראותו כמי שפרש מעבודה. רובם של אנשים מסוג זה הם במצב סוציאלי קשה. לפיכך מוצע עתה שלענין הזכאות לקצבת זקנה אין הכרח דוקא שהעבודה תצטמצם למעשה מכפי שהיתה אלא די בכך שהיתה מעצם טיבה מצומצמת במידה ניכרת.

(2) בסעיף 125 שבפרק ו' נקבע, שדין קצבת ילדי עובדים כדין שכר עבודה לכל דבר. לפי זה ניתן לפרש את המלים "הכנסה מעבודה או מהתעסקות" ככוללות גם קצבת ילדי עובדים, אולם בכך יהיה משום פגיעה בבעלי משפחות שבגלל קצבת ילדי העובדים המשתלמת להם תגדל הכנסתם מעבודה לפי סעיף 13 ותעלה על הסכום הקבוע בלוח ב' לענין פרישה. על כן מוצע, שהסכום המתאים לפי לוח ב' לא יוכלול קצבת ילדי עובדים, ולקצבה זו לא תהיה כל השפעה על חישוב הכנסת המשפחה לענין פרישה.

מראש מה מעמדו לשם הבטחת זכויותיו לפי החוק, מוצע שתהיה סמכות לשר העבודה — כדוגמת חקיקה בשטח זה במדינות אחרות (כגון אנגליה) — לקבוע סוגי של מבוטח. מאחר שלעתים נודעת חשיבות גם להיקף העבודה ולא רק לסוגה (למשל — מרצה) מוצע ששר העבודה, בהג"דירו סוגים של עובדים יתחשב בהיקף העבודה ובזמן הדרוש לביצועה. מי שנקבע שהם עובדים, מן הדין שייקבע גם מי הם מעבידיהם החייבים לשלם דמי-ביטוח בעדם ולמלא חובות אחרות המוטלות לפי החוק על המעביד.

(2) הוראה זו, שדין המדינה כדין כל מעביד אחר, מצויה בחוק העיקרי בשני פרקים בלבד: לענין ביטוח ילדי עובדים (סעיף 117 א) ולענין תשלום דמי ביטוח (סעיף 189). אולם למעשה דין המדינה כדין כל מעביד אחר גם ביחס לכל שאר חלקי החוק. לפיכך מוצע להבהיר ענין זה במפורש.

### ס ע י פ 4 וזה לשונו של סעיף 11 כיום:

"קצבת זקנה

11. מבוטח שהגיע לגיל קצבת זקנה ישלם לו המוסד קצבה חדשה המורכבת מקצבת יסוד כאמור בסעיף 16 ומתוספת יוקר עליה לפי סעיף 141."

לפי זה, הזכאות לקצבת זקנה היא רק למי שמבוטח, ואמנם ביה"ד לערעורים של הביטוח הלאומי פסק, כי אדם שחדל להיות מבוטח, כגון שחדל להיות תושב ישראל, פוקעת זכותו לקצבת זקנה. הלכה זו פוגעת בזכויות אנשים ששילמו דמי-ביטוח שנים רבות אך נאלצו לעתים מסיבות בלתי תלויות בהם, לרדת מהארץ לאחר גיל הפרישה (לשם איחוד משפחה, מפני מחלה וכו'). לעומת זאת יש מקרים שאין בהם הצדקה לתשלום קצבה לאדם שירד מהארץ.

על כן מוצע, שחדילה מהיות מבוטח היא כשלעצמה לא

- (1) בפסקה (1), במקום פסקת משנה (ג) יבוא:  
 "17) אם לא מלאו לה 60 שנה – הכנסתה אינה עולה על הסכום שנקבע  
 בפרט 2 ללוח ב";
- (2) במקום פסקה (2) יבוא:  
 "2) ילדו שלא משתלמת בעדו קצבה לפי פרק ה";
- (3) בפסקה (3), בסופה יבוא "וכל עוד הוא לא מסוגל כאמור".

7. אחרי סעיף 20 לחוק העיקרי יבוא:

"הגדרת הכנסה 20א. הכנסה, לענין סימן זה – כפי שקבע השר בתקנות."

8. במקום סעיף 29 לחוק העיקרי יבוא:

"דמי קבורה 29. (א) הובא לקבורה בישראל אדם שנפטר בישראל או תושב ישראל שנפטר בחוץ-לארץ – ישלם המוסד לרשות המקומית או למוסד הציבורי שטיפלו בקבורת המת דמי קבורה בסכום ולפי שיטה שנקבעו בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת.

## ד ב ר י ה ס ב ר

הכנסתו של אדם הנחשב כמורש מעבודה לפי סעיף 13. שיעור הכנסה זו נקבע בפרט 2 ללוח ב' והוא כיום 2400 לירות לשנה. אם אין הכנסת האשה עולה על סכום זה תיחשב כתלויה בבעלה. תנאי זה לא יחול עליה אם מלאו לה 60 שנה, הוא הגיל שהיתה מגיעה בו לקצבת זקנה בזכות עצמה.

התיקון המוצע לפסקה (2) בא בעקבות התיקון המוצע להלן (ר' סעיף 60 ב"לוח ג' – קצבת זקנה"). בלוח זה הקובע את קצבת היסוד לפי מספר התלויים במבוטח והתקרה היא 3 תלויים, מוצע להלן תיקון המעלה את התקרה ל-4 תלויים ומוסיף סכום קצבה בעד ילד רביעי. אולם בעד הילד הרביעי כבר משתלמת כיום קצבת מש-פחה מרובת ילדים ואין הצדקה לשלם בעדו הן תוספת קצבת זקנה והן קצבת משפחה. התיקון לפסקה (2) בא למנוע זאת.

התיקון המוצע לפסקה (3) בא להסיר ספק לגבי המקרה שהבעל נחשב כתלוי באשתו. אין די בעובדה שהבעל אינו מסוגל לכלכל עצמו "בשעת קרות המקרה המזכה לגמלה", אלא הוא ייחשב כתלוי רק כל עוד גמשו מצב זה.

7 סעיף 13 לחוק העיקרי – ובהקשר זה גם בסעיף 17 (1) (2) (גם כמתוקן בסעיף 6) – מוסיע המושג "הכנסה" בלי שהוא מוגדר בחוק, דבר שגרם ועשוי לגרום לאי-בהירות באשר לזכויות המבוטח. רצוי שענין הכנסה זו יובהר בתקנות שיתקין שר העבודה.

8 סעיף כיום משלם המוסד דמי-קבורה רק בשל נפטר שהוא מבוטח לפי פרק ב' ובשל בני משפחתו ובשל נפטר כתוצאה מטגיעה בעבודה אף שאינו מבוטח כאמור.

סעיף 17 לחוק העיקרי מגדיר את המושג "תלויים" במבוטח לענין שיעורה של קצבת זקנה, לפיו התלויים הם אשה או בעל יולד. וזה לשון הסעיף:  
 "תלויים

17. אלה בגדר תלויים במבוטח לענין סימן זה:

(1) אשתו שנתמלאו בה כל אלה:

(א) ילדה לו ילד או שהיא אשתו שנה אחת לפחות;

(ב) היא בת ארבעים וחמש ומעלה או שיש עמה ילד שלו או שאינה מסוגלת לכלכל עצמה;

(ג) עיקר פרנסתה עליו או שהוא חייב במזונותיה לפי פסק דין של בית משפט או בית דין מוסמך ואין לה מקור הכנסה אחר כדי מחייתה;

(2) ילדו;

(3) מי שהוא בעלה של מבוטחת שנה אחת לפחות וכל פרנסתו עליה, ובקרות המקרה המזכה לגמלה היה בן חמישים וחמש ומעלה או שאינו מסוגל לכלכל עצמו.

התיקון המוצע לפסקה (1) (ג) בא מחמת המלים "כדי מחייתה" שגרמו להתדיינות מרובה ולא-בהירות באשר לשאלה אם המבחן של רמת-חיים הוא סובייקטיבי או אובייקטיבי, ולא פעם ראה המוסד אשה כתלויה אף על פי שהכנסותיה היו גבוהות יחסית ודחה תביעה של אשה שהכנסותיה היו נמוכות משום שלבעל לא היתה הכנסה במידה מספקת.

מוצע איסור לקבוע קנה מידה אחר מפורשי, והוא

(ב) נפטר מבוטח לפי פרק ב', בן-זוגו או ילדו, והובאו לקבורה בחוץ-לארץ – ישולמו דמי הקבורה למי שנקבע בתקנות, ובלבד שהסכום לא יעלה על דמי הקבורה שהיו משתלמים אילו הובאו לקבורה בישראל.”

9. בסעיף 31 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום פסקה (5) יבוא: תיקון סעיף 31

“(5) חבר מגן דוד אדום בישראל, חבר בארגון לעזרה ראשונה או למניעת נזקים לגוף או לרכוש או לטיפול בחולים או באנשים שאינם מסוגלים לטפל בעצמם וכן חבר מתנדב בארגון המטפל בקבורה, ובלבד שהארגונים אושרו לענין סעיף זה על-ידי השר בהודעה שפורסמה ברשומות.”

10. בסעיף 36 לחוק העיקרי – תיקון סעיף 36

(1) אחרי פסקה (2) יבוא:

“(א2) אירעה תוך כדי עבודתו של המבוטח עקב פגיעה שאינה תוצאה מהעבודה ונגרמה על-ידי אדם אחר בכלי או בחפץ אחר הנמצאים לצרכי העבודה במקום העבודה או בקרבתו הקרובה ביותר, והנפגע לא היה שותף לגרימת הפגיעה;”

#### דברי הסבר

חול'שון הפסקה:

“מיהו מבוטח

31. (א) אלה המבוטחים לפי פרק זה:

(5) חבר מגן דוד אדום בישראל, וכן חבר בארגון לעזרה ראשונה או למניעת נזקים לגוף או לרכוש, שאושר לענין סעיף זה על-ידי השר בהודעה שפורסמה ברשומות; מוצע לכלול כמבוטחים גם אנשים המתנדבים לטיפול בחולים או באנשים שאינם מסוגלים לטפל בעצמם, ואף מתנדבים שבארגון המטפל בסדרי קבורה.

סעיף 10 (1) כתאונת עבודה נחשבת כיום, לפי סעיף 36 לחוק העיקרי, תאונה שאירעה

תוך כדי ועקב העבודה, ואילו פגיעה הנגרמת לעובד במקום העבודה על-ידי אדם אחר, שאינה קשורה דוקא בעבודה או במילוי חובה כלפי המעביד, לא נחשבת כתאונת עבודה; בעיקר ידועים מעשי הקונדס, שלא פעם עובדים משמשים קרבנות של חבריהם לעבודה. מצב זה נראה לא צודק, ובמיוחד באותם המקרים שעובד נפל קרבן לתלולותי חבריו לעבודה שהשתמשו במכשירי העבודה כדי לפגוע בחברם לעבודה. על כן מוצע להחייב את הגנת פרק ג' על עובדים אף אם נפגעו במקום העבודה שלא עקב העבודה, אם נתקיימו שני תנאים:

1. הנפגע אינו שותף לגרימת הנזק;  
2. הנזק נגרם במכשירים או בחפצים שלצרכי העבודה, דבר המדגיח את הסיכון המיוחד הנובע במקום העבודה.

(2) בסעיף זה נקבעו גם מקרים שבהם רואים בתאונה שאירעה לעובד אף מחוץ למקום העבודה תאונת

זו לשון הוראת החוק:

“דמי קבורה

29. נפטר אחד המנויים להלן, היינו –

(1) המבוטח;

(2) בן-זוגו או ילדו של המבוטח;

(3) בן-זוגו או ילדו של מי שנפטר מבוטח;

(4) מבוטח לפי פרק ג', בלבד שנפטר

כתוצאה מפגיעה בעבודה – ישלם המוסד לרשות המקומית או למוסד הציבורי שטיפלו בקבורת המת דמי קבורה בסכום ולפי השיטה שנקבעו בתקנות באישור ועדת הכספים של הכנסת.”

מוצע להרחיב את הזכאות לדמי-קבורה, שישולמו מעתה בשל כל אדם שנפטר בישראל והובא לקבורה בישראל ובשל תושב ישראל שנפטר בחוץ לארץ והובא לקבורה בישראל, ואילו בשל מבוטח לפי פרק ב', בן-זוגו או ילדו שנפטר ישולמו דמי-קבורה אף אם הובאו לקבורה בחוץ-לארץ.

בחוק הקיים ועדת העבודה של הכנסת היא המוסמכת דרך כלל לענין תשלום גמלאות ואילו ועדת הכספים של הכנסת ענינה באישור שיעורי דמי-הביטוח שיעוריי הכנסה המשמשים יסוד לחישובם. מטיבת בלתי ברורה הוקנתה הסמכות לשנות שיעורי דמי-קבורה, שהם גמלאות ביסודן, לוועדת הכספים של הכנסת. מוצע אפוא להעביר סמכות זו לוועדת העבודה של הכנסת.

סעיף 9 סעיף 31 מפרש מי הם המבוטחים לפי החוק לענין פגיעה בעבודה. בפסקה (5) של הסעיף מנויים חברי מגן דוד אדום וארגונים בדומה לו.

(2) בפסקה (5), אחרי "ועקב מילוי תפקידו כאמור" יבוא "או תוך כדי נסיעתו או הליכתו לשם מילוי תפקידו כאמור או בחזרה ממנו ועקב נסיעתו או הליכתו זו, ובלבד שלא הפסיק את הנסיעה או את ההליכה הפסקה של ממש ולא סטה מהדרך המקובלת".

תיקון סעיף 53

11. בסעיף 53 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) חלו שינויים במקסימום כאמור בסעיף 167א – ישונה הסכום הנקוב בלוח ה' בשיעור ומועד שקבע השר בהודעה ברשומות."

תיקון סעיף 55

12. האמור בסעיף 55 לחוק העיקרי יסומן "(א)" ואחרי יבוא:

"(ב) מבוטח לפי סעיף 31 (א) (3) או (5), אשר ברבע השנה שקדם ליום שבעדו מגיעים לו לראשונה דמי פגיעה היו לו גם הכנסות כעובד או כעובד עצמאי, יוכאז בחשבון, לענין חישוב שכר העבודה הרגיל לפי סעיף 54, הכנסותיו כעובד או כעובד עצמאי, או ההכנסה המחושבת בסעיף 54 (ב) (2) לגביו כשהוא מבוטח לפי סעיף 31 (א) (3) או (5), הכל לפי הסכום הגבוה יותר."

## ד ב ר י ה ס ב ר

שגם מקסימום דמי-הפגיעה יתואם למקסימום ההכנסה על שינויו לפי סעיף 167א.

**סעיף 12** על-פי סעיף 31 (א) (3) או (5) לחוק העיקרי מבוטחים לפי פרק ג' (ביטוח נפגעי עבודה) גם אנשים הנמצאים בהכשרה או בשיקום מקצועי ומתנדבי מגן דוד אדום וחברי ארגונים אחרים לעזרה לחולים. אנשים אלה, מטבע עיסוקם הוא שאין להם הכנסה, ולכן נקבעו בתקנות הוראות שלפיהן רואים אותם, לענין תשלום דמי-ביטוח וקבלת גמלה, כאילו יש להם הכנסה בשיעור מסויים. אך לעתים קורה, כי מבוטח כאמור הוא גם עובד שכיר או עובד עצמאי. במקרה של פגיעה בעבודה הוא זכאי לצרף להכנסותיו הממשיות לצורך חישוב דמי פגיעה גם אותה הכנסה פיקטיבית שנקבעה לו בתקנות האמורות, אף כי הכנסה זו נקבעה למעשה רק משום שאין לו כל הכנסה אחרת ורק כדי להקנות לו בסיס לחישוב שכר עבודה לפי סעיף 54.

לפיכך מוצע לקבוע במפורש, כי במקרה זה יובאו בחשבון רק הכנסותיו ממקור אחד, הכל לפי הסכום הגבוה יותר.

וזו לשון סעיף 54 הן בחישוב שכר עבודה רגיל לענין שיעור דמי פגיעה:

"חישוב שכר עבודה רגיל

54. (א) שכר העבודה הרגיל, לענין סעיף 53, הוא הסכום היוצא מחלוקת הכנסת המבוטח, ברבע השנה שקדם ליום שבעדו מגיעים לראשונה דמי-פגיעה, בתשעים.

(ב) "הכנסה", לענין סעיף זה –

.....

(2) במבוטח אחר שלפי סעיף 31 (א) – ההכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי-הביטוח בעד רבע השנה האמור בסעיף קטן (א)..."

עבודה, אם מתקיימים תנאים מסויימים. בכלל מקרים אלה גם תאונה שאירעה תוך כדי נסיעתו או הליכתו של המבוטח לעבודה או למקום שבו סועדים העובדים או למקום תשלום השכר ובשבו מהמקומות האמורים. לפי סקפה (5) לסעיף זה רואים תאונה כתאונת עבודה אף אם אירעה לעובד (או לחבר ועד מושב עובדים) תוך כדי מילוי תפקידיו כחבר ועד העובדים. וזו לשון הסעיף:

"חזקת תאונת עבודה

36. רואים תאונה כתאונת עבודה אף אם –

.....

(6) אירעה למבוטח שהוא עובד, תוך כדי מילוי תפקידו כחבר ועד עובדים שבמקום עבודתו ועקב מילוי תפקידו כאמור ונתקיימו התנאים שנקבעו לכך בתקנות; לענין זה דין חבר ועד מושב עובדים כדין חבר ועדי עובדים."

עתה מוצע שגם תאונה שאירעה תוך כדי ועקב נסיעה או הליכה לשם מילוי התפקיד כחבר ועד ובחזרה משם תיחשב כתאונת עבודה כדרך שנקבע במקרים אחרים וכמוסבר לעיל.

**סעיף 11** על פי סעיף 53 לחוק העיקרי קיים מקסימום

לדמי-פגיעה. מקסימום זה תואם כרגיל את מקסימום ההכנסה החייבת בדמי ביטוח. שינוי במקסימום דמי-הפגיעה נעשה לפי האמור בסעיף 53 (ב) שניסוחו כיום:

"(ב) השר רשאי, באישור ועדת העבודה של הכנסת, לשנות את הסכום האמור בשים לב לתנודות בשכר העבודה."

הואיל ובסעיף 167א החדש מוצעת שיטה חדשה לשינויים במקסימום ההכנסה החייבת בדמי-ביטוח שיהא על פי התנודות בשכר העבודה (ר' סעיף 47 להלן), מוצע

13. בסעיף 58 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), במקום "שהמכונת עבד באותו יום" יבוא "שהמכונת לא עבד באותו יום".

14. בסעיף 61 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) רופא או ועדה רפואית יקבעו לפי בקשת הנכה או המוסד, הכל כפי שנקבע בתקנות –

(1) אם הנכות נובעת מהפגיעה בעבודה ובאיזו מידה היא נובעת כך;

(2) לפי מבחנים ובהתאם לעקרונות שהשר קבע בתקנות לאחר התייעצות בשר הבריאות – את דרגת הנכות לענין סימן זה."

15. בסעיף 64 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) השר רשאי לקבוע בתקנות נסיבות שלסיהן ניתן למנות לחבר ועדה רפואית לעררים גם את מי שאינו רופא ובלבד שהוא כשיר לפי החוק להתמנות שופט בית משפט שלום."

16. אחרי סעיף 64 לחוק העיקרי יבוא:

64א. החלטת הועדה הרפואית לעררים ניתנת לערעור, בשאלת חוק בלבד, לפני בית הדין לערעורים שלפי סעיף 224."

ערעור על החלטת הועדה הרפואית לעררים

## דברי הסבר

ספיקות אלו הגבילו את פעולות הרופאים והועדות הרפואיות, הרבו התדיינות משפטית ולא אחת גרמו להשהיה בלתי סבירה בהכרת נכותו של נפגע ודרגתה. מוצע להבהיר נושא זה בתיקון המוגש.

**סעיף 15** לעתים קורה שבועדה הרפואית לעררים, שהיא האינסטנציה הסופית לקביעת דרגת

נכות, מתעוררת בעיה משפטית מתוך הוראות החוק ותקנותיו; מאחר שחברי הועדה אינם בקיאים בדבר הם מגיעים לכלל מסקנה שאינה עולה תמיד בקנה אחד עם הוראות החוק, והדבר גורר אחריו התדיינות ממושכת בבתי הדין לביטוח לאומי.

מוצע שתהיה קיימת אפשרות למנות לועדה האמורה גם משפטן, שיוכל להנחות בשאלות חוק ומשפט (לפי הדוגמה באנגליה בענין זה).

**סעיף 16** לפי מצב החוק כיום, כפי שנפסק על ידי בתי הדין לביטוח לאומי, ניתן לערער על

החלטות ועדות רפואיות, בשאלות חוק, לפני בתי-הדין לביטוח לאומי. קיימות אפוא כיום ארבע ערכאות לדיינים בשאלות אלו: שתיים של ועדות רפואיות ושתיים של בית הדין לביטוח לאומי. ריבוי זה של ערכאות גורם לעיגולי הדין, כדי להפחית במידת מה את ריבוי הערכאות להתדיינות בשאלות אלו, שהן בעיקרן רפואיות, מוצע שערך-עור על החלטת הועדה הרפואית לעררים לא תובא לבית דין מקומי לביטוח לאומי אלא ישר לפני בית הדין לערעורים.

**סעיף 13** חזו לשון סעיף 58 (ב):

(ב) דמי פגיעה מופחתים יהיו, לגבי כל יום שבעדו הם משתלמים, חלק יחסי מדמי הפגיעה לפי סימן זה, באותו יחס שבין מספר שעות העבודה שהמבוטח עבד באותו יום למספר שעות העבודה שהיה המבוטח עובד באותו יום אלמלא הפגיעה בעבודה..."

בסעיף זה חלה טעות סופר. במקום "המבוטח עבד" צריך לומר "המבוטח לא עבד", שהרי שיעור דמי הפגיעה המופחתים צריך להיות מחושב לפי שעות העבודה שהנפגע לא עבד אותן יום, כי בעד שעות אלו הוא זכאי לקבל את דמי הפגיעה. מכאן התיקון המוצע.

**סעיף 14** נוסח סעיף 61 (א) הוא:

"קביעת דרגת נכות

61. (א) רופא או ועדה רפואית יקבעו לפי בקשת הנכה או המוסד, הכל כפי שנקבע בתקנות, את דרגת הנכות לענין סימן זה לפי מבחנים ובהתאם לעקרונות שהשר קבע בתקנות לאחר התייעצות בשר הבריאות."

בתי הדין לביטוח לאומי הביעו במקרים רבים את הספקי, אם לפי נוסח החוק הקיים מוסמכת הועדה הרפואית לקבוע אם הנכות נובעת מהפגיעה בעבודה, או שמא היא מוסמכת לקבוע רק את שיעור הנכות כפי שהוא קיים מבחינה רפואית ביום חבדיקה הרפואית ולא להיכנס לתחום השאלה באיזו מידה הנכות נובעת מהפגיעה בעבודה.

17. בסעיף 65 לחוק העיקרי, במקום "סעיפים 61 או 64" יבוא "סעיפים 61 עד 64". חיקון סעיף 65
18. בסעיף 66 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), אחרי "טרם מלאו לו עשרים ואחת שנה" יבוא "להוציא מבוטח כאמור בסעיף 2 שלא משתלם לו שכר בעד עבודתו". חיקון סעיף 66
19. בסעיף 68 לחוק העיקרי, אחרי "או שהיא פחותה מ-25%" יבוא "ואינה פחותה מ-5%". חיקון סעיף 68
20. בסעיף 69 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ב) יסומן "(ג)" ואחרי סעיף קטן (א) יבוא:  
 "(ב) נכה שנבקעה לו דרגת נכות של 75% לפחות והיא דרגת נכות שאינה יציבה, יהיה זכאי לקצבה מיוחדת לפי סעיף קטן (א) (1), אם קבעו רופא או ועדה רפואית לפי סעיף 61, או הועדה הרפואית לעררים לפי סעיף 64, כי הם סבורים שדרגת הנכות היציבה של הנכה לא תפחת מ-75%; קביעה לפי סעיף קטן זה, דינה לענין סעיף 65 כדין קביעת דרגת נכות."

## דברי הסבר

עשרים ואחת שנה, ישולם לו המענק בשיעור מוגדל כפי שייקבע בחקנות.

הוראה זו אינה מתאימה לחברי אגודות שיתופיות, שלפי סעיף 2 לחוק העיקרי רואים אותם כעובדים של האגודה, אם התגמול לחברים אלה אינו משתלם לפי מבחנים של שכר עבודה אלא מחולק ביניהם מכוח חב-רותם באגודה, כך שלמעשה אין הבדל באשר להכנסות בין חבר אגודה שגילו קטן מ-21 לבין חבר מבוזר יותר. מוצע איפוא להוציא מכלל הוראה זו חברי אגודות שיתופיות, וזאת אם משתלם התגמול בשכר עבודה. על ידי כך יהיה דינם לענין המענק כדינם, לפי סעיף 72 (א) לחוק העיקרי, לענין הקצבה שבמקומה בא מענק זה.

### סעיף 19 וזה נוסח סעיף 68:

"קצבה עקב נכות 89-25  
 68. נכה שדרגת נכותו פחותה מ-100%, אך אינה פחותה מ-25%, או שהיא פחותה מ-25% והיא דרגת נכות שאינה יציבה, ישולם לו המוסד קצבת נכות חדשה בסכום..."  
 עקרון הוא בחוק הביטוח הלאומי שאין משלמים גמלה בעד דרגת נכות פחותה מ-5%, ורק בטעות לא נאמר הדבר בשעה שחוקן לאחרונה סעיף 68 ונקבע שגם לבעלי דרגת נכות הפחותה מ-25% אפשר שתשתלם קצבה, אם דרגת נכותם זו איננה יציבה. מוצע לתקן השמטה זו.

### סעיף 20 וזה נוסח סעיף 69 לחוק כיום הוא:

"גמלאות מיוחדות  
 69. (א) נכה שנבקעה לו דרגת נכות שאינה לזמן מוגבל ואינה דרגת נכות זמנית (להלן - דרגת נכות יציבה) בשיעור של 75% לפחות, זכאי, בנוסף לכל גמלה אחרת -  
 (1) לקצבה מיוחדת להחזקתו האישית או לשיקומו המקצועי עקב נכותו, בסכומים ולפי כללים שנקבעו בחקנות, אולם לא יותר משליש הקצבה המקסימלית לפי סעיף 87;  
 (2) למענק לסידורים חד-פעמיים הנובעים מנכותו, בתנאים ובסכומים שנקבעו בחקנות.

### סעיף 17 בסעיף 65 לחוק העיקרי נאמר:

"קביעת דרגה - תנאי לתובענה  
 65. קביעת דרגת הנכות לפי סעיפים 61 או 64 היא תנאי מוקדם לכל תובענה לענין סימן זה בפני בית הדין לביטוח לאומי; הקביעה תחייב את בית הדין. ומוצע בקביעת דרגת הנכות דנים גם סעיפים 62 ו-63, ומוצע להתייחס בסעיף 65 גם לסעיפים אלה; על ידי כך כל קביעה של דרגה נכות, יציבה או אף בלתי יציבה, נכות עקב המקרה או אף נכות מלפני כן, עשויה למלא את הדרישה שתקבע דרגת נכות, על ידי רופא או ועדה רפואית, לפני דיון בשאלות אלו בבית הדין לביטוח לאומי.

נוסח סעיף 61 (א) הנודון הובא בדברי הסבר לסעיף 14 לעיל. וזו לשונם של סעיפים 62, 63 ו-64 (א), השייכים לענייני:

### "דרגת נכות שאינה יציבה

62. על אף האמור בסעיף 61 רשאים הרופא או הועדה הרפואית לקבוע דרגת נכות לזמן מוגבל או דרגת נכות זמנית (לכל אחת משתיהן ייקרא להלן - דרגת נכות שאינה יציבה) אף בשיעור העולה על הקבוע במבחנים, ובלבד שהקביעה לא תעלה על 100% ולא תהיה ליותר משנה אחת.

### סייג לקביעת דרגת נכות

63. (א) בקביעת דרגת נכות לא ישימו לב לכל מום, פגם או ליקוי מלידה או כתוצאה ממחלה, מתאונה או מכל סיבה אחרת שהיו לפני הפגיעה שבקשר אתה מוערכת דרגת הנכות, וכן לכל מום, פגם או ליקוי שבאו ממחלה, מתאונה או מכל סיבה אחרת אחרי פגיעה בעבודה כאמור אם אינם תוצאה ישירה מאותה פגיעה בעבודה."

### ערר

64. (א) הרואה עצמו נפגע על-ידי החלטה של רופא או של ועדה רפואית, רשאי, בתנאים שנקבעו בחקנות, לערור עליה לפני הועדה הרפואית לעררים."

### סעיף 18 בסעיף 66 לחוק העיקרי ענינו מענק עקב

נכות 24%-5. וזו לשונו של סעיף קטן (ב):  
 "(ב) נכה כאמור שבעת הפגיעה בעבודה טרם מלאו לו

21. בסעיף 70 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום "הקצבה האחרונה" יבוא "קצבת ארתו נכה".

22. אחרי סעיף 73 לחוק העיקרי יבוא:

73א. (א) קצבת הנכות המשתלמת לנכה שדרגת נכותו 50% ומעלה, בשל פגיעה בעבודה שאירעה באחת השנים הנקובות בלוח ה-1 (להלן – שנת הפגיעה), תוגדל מיום פרסומו כרשומות של חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשכ"ט–1969, בשיעור הנקוב באותו לוח בצדה של שנת הפגיעה, ובלבד שלא תעלה על המקסימום ליום הנקוב בלוח ה' כפול שלושים.

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על מבוטח שהקצבה שלו עשויה לגדול לפי סעיף 72.

"הגדלת קצבת הנכות

23. בסעיף 74 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א) –

- (1) בפסקה (4), בסופה יבוא "וכל עוד אינם מסוגלים לכלכל עצמם";
- (2) בפסקה (5), אחרי "שאינו מסוגל לכלכל עצמו" יבוא "וכל עוד אינו מסוגל כאמור".

#### דברי הסבר

**סעיף 22** קצבת הנכות מושחתת על החכנסה הממוצעת של הנפגע בהצמדה למדד המחירים לצרכן. אך מיום תחילתו של חוק הביטוח הלאומי, תשי"ד–1953, ועד היום חלו כידוע תנודות לא רק במדד אלא אף בשכר היסוד וברמת החיים הכללית במדינה. לפיכך, ככל שהפגיעה בעבודה אירעה בתקופה קודמת יותר, הפער בין סכום הקצבה המשתלמת בשלה לבין רמת החיים גדל והולך.

על כן מוצע להגדיל את קצבאות הנכות לפי תאריך הפגיעה, בשיעורים שבלוח ה-1 המוצע להלן (ר' סעיף 61) ובלבד שהסכום המוגדל לא יעלה על מקסימום קצבת הנכות המשתלמת בשל פגיעות בעבודה הקורות כיום.

מצד שני, לא תחול ההגדלה לגבי מבוטחים שנפגעו לפני שמלאו להם 21 שנה, מאחר שלפי תקנות מכוח סעיף 72 הקצבה שלהם אינה פוגקציה של חישוב הכנסתו של הנפגע ברבע השנה שקדמה לפגיעה בעבודה, אלא ניתנת לפי מבחן איבייקטיבי שהוא חלק מוגדר ממקסימום קצבת הנכות (לפי התקנות כיום) – שלושה רבעים ממקסימום).

(ב) השר רשאי, בהתאם לתנאים מיוחדים שקבע, להחיל הוראות סעיף קטן (א) לגבי נכה שדרגת נכותו פחותה מ-75%.

לעתים קורה שנקבעה לנכה דרגת נכות של 75% שאינה יציבה, ועד קביעת דרגת הנכות היציבה עשוי לחלוף זמן רב ולפי החוק כיום לא קיימת אפשרות לתת לנכה הטבות נוספות כאמור לעיל.

אין זה צודק לשלול מנכה בעל דרגת נכות גבוהה כאמור את ההטבות הנוספות, במיוחד כשקיימת ודאות, לכאורה, שדרגת נכות זו לא תפחת. לפיכך מוצע שאם רופא או ועדה רפואית יגיעו לידי מסקנה שדרגת הנכות היציבה של הנכה לא תפחת מ-75%, ניתן יהיה ליתן לו את ההטבות הנוספות גם בעקבות קביעת דרגת נכות בלתי יציבה של 75%.

**סעיף 21** בסעיף 70 לחוק העיקרי נקבע כי בניסיונות מיוחדות מותר לתת לנכה מענק במקום קצבה ושיעור המענק יהיה לפי היוון הקצבה האחרונה. בלשון הסעיף:

"מענק במקום קצבה

70. (א) נכה שדרגת נכותו אינה פחותה מ-25%, ולדעת המוסד יש לו הכנסה קבועה המספיקה לפרנסתו או סיכוי מבוטס להכנסה כאמור, רשאי המוסד בהסכמת הנכה לשלם לו מענק במקום קצבה; המענק יהיה בסכום המתקבל מהיוון הקצבה האחרונה, בהתאם להוראות שהשר יקבע בתקנות."

ריתוק סכום המענק אל "הקצבה האחרונה" עלול במקרים מסוימים לפגוע בזכאי לו, כיון שסכום הקצבה האחרונה הוא לעתים נמוך מן הקצבה העשויה להשתלם כחוק לאותו אדם בעתיד, בעיקר כשהנפגע הוא קטין. לכן מוצע שההיוון יוכל להתבסס גם על שינויים הצפויים בשיעור הקצבה לפי הוראות החוק (ראה למשל סעיף 18 לעיל) או לפי תקנות.

**סעיף 23** נוסח שתי הפסקאות האמורות הוא:

"פר שנות

74. (א) אלה בגדר תלויים במבוטח לענין סימן זה:

.....

- (4) סבי, סבה, אח או אחות הגרים בביתו של המבוטח לפחות שנים עשר חודש לפני הפגיעה וכל פרנסתם על המבוטח ואינם מסוגלים לכלכל עצמם;
- (5) מי שהוא בעלה של מבוטחת בשעת מותה וכל פרנסתו עליה, ובאותה שעה היה בן חמישים וחמש ומעלה או שאינו מסוגל לכלכל עצמו; להוציא מי שהיה לבעלה אחרי הפגיעה."

24. אחרי סעיף 82 לחוק העיקרי יבוא:

הוספת סעיף 82א

הגדלת קצבת תלויים קצבת תלויים 82א. קצבת תלויים המשתלמת בשל פגיעה בעבודה שאירעה בשנים הנקובות בלוח ה' תוגדל מיום פרסומו ברשומות של חוק הביטוח הלאומי (תיקון). תשכ"ט-1969, בשיעור הנקוב באותו לוח בצדה של שנת הפגיעה, ובלבד שלא תעלה על המקסימום ליום הנקוב בלוח ה' כפול שלושים."

תיקון סעיף 89

25. בסעיף 89 לחוק העיקרי, סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) — בטלים.

הוספת פרק 11

26. סעיף 90 לחוק העיקרי — בטל, ובמקומו יבוא:

פרק 11 — הכשרה מקצועית ודמי מחיה לאלמנות וליתומים

90. בפרק זה —

הגדרות

"אלמנה" — אלמנה כמשמעותה בסעיף 5 או בסעיף 74 (ב) (2);

"יתום" — ילד כמשמעותו בסעיף 5 שהוא בבחינת תלוי לפי סעיף 17 (2) או לפי סעיף 74 (א) (2).

90א. השר רשאי, בהתייעצות עם שר האוצר, לקבוע בתקנות הוראות ותנאים בדבר —

הכשרה מקצועית

ודמי-מחיה

לאלמנה וליתום

(1) מתן הכשרה מקצועית לאלמנה, לרבות דמי-מחיה והוצאות אבחון;

(2) תשלומי דמי-מחיה בעד יתום שיעקר זמנו מוקדש ללימודים על-יסודיים או להכשרה מקצועית."

תיקון סעיף 92

27. במקום סעיף 92 לחוק העיקרי יבוא:

92. מבוטחת לענין פרק זה תיחשב —

מבוטחות

(1) עובדת או עובדת עצמאית בישראל או אשת עובד או עובד עצמאי בישראל, אם הלידה אירעה בישראל;  
(2) מבוטחת לפי פרק ב' ואשת מבוטח לפי פרק ב', אף אם הלגדה אירעה מחוץ לישראל."

דברי הסבר

אשר לביטול סעיף 80 לחוק העיקרי — ראה דברי הסבר לסעיף 26. וזה נוסח הסעיף:

סעיף 26

מס מקביל

90. מעביד ששילם לפני היום הקובע מס מקביל בשיעור 3% משכר העבודה למוסד רפואי מוטמך במובן סעיף 3א (8) לתוספת הראשונה לפקודה, רשאי להקטין בעד הזמן שלאחר היום הקובע את המס המקביל בשיעור שנקבע בהסכם בין המוסד ובין המוסד הרפואי המוטמך הנוגע בדבר, ובאין הסכם — בשיעור שהשר קבע בצו. ואשר לפרק 11 המוצע: אלמנה ויתום זכאים לפי החוק הקיים לגמלת שאירים או תלויים, לפי הענין. מוצע לאפשר הענקת הטבה נוספת לאלמנה וליתום, לפי קני מידה שייקבעו בתקנות, בדרך של שיקום מקצועי ובכלל זה לימוד מקצועי, וליתומים אף בדרך לימוד על-יסודי, ובמתן דמי מחיה בתקופת הלימודים.

סעיף 27

על פי פרק ד' לחוק העיקרי זכאית למענק לידה ולדמי-לידה רק המבוטחת ביטוח זקנה לפי פרק ב' לחוק; למענק לידה זכאית גם אשת מבוטח לפי פרק ב'.

התיקונים המוצעים באים להסיר ספק לגבי סב, סבה, אח, אחות או בעל של מבוטח שפגיעה בעבודה גרמה למותו. כדי שיהיו אלה נחשבים כתלויים, אין די בעובדה שאינם מסוגלים לבלבל עצמם בשעת קרות המקרה המזכה לגמלה; אלא רק כל עוד נמשך מצב זה ייחשבו כתלויים.

דברי ההסבר לסעיף 22 תואמים תיקון זה, בשינויים המחוייבים.

סעיף 24

סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) לסעיף 89 לחוק העיקרי הם הוראות מעבר עקב ביטולה של פקודת הפיצויים לעובדים, 1947 ("הפקודה"), ביום היכנס חוק הביטוח הלאומי לתקפו ("היום הקובע" — 1 באפריל 1954). וזו לשונם:

סעיף 25

(ב) מעביד שביטח עצמו לפני היום הקובע בפני אחריותו לפי הפקודה, אינו חייב בתשלום דמי-הביטוח בעד הזמן שלאחר היום הקובע.

(ג) השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות נוספות בענין דמי הביטוח האמורים בסעיף קטן (ב)."

- (1) בסעיף קטן (א), יימחק "(א)" ובמקום "מבוטחת שהיא עובדת או עובדת עצמאית (להלן בסימן זה – מבוטחת) ישלם לה המוסד" יבוא "המוסד ישלם למבוטחת";
- (2) סעיף קטן (ב) יימחק.

- (1) במקום הרישה יבוא: "אשה ששולמו בעדה דמי-ביטוח כעובדת או כעובדת עצמאית לפי פרטים 1, 2, 7 או 8 ללוח י", להוציא דמי-ביטוח שמועד פרעונם חל תוך ששים יום לפני היום הקובע, תהיה זכאית לדמי-לידה –";

### דברי הסבר

עתה מוצע, שהתנאי היחיד לזכאות לדמי-לידה יהיה תקופת העבודה או העיסוק במשלה-יד כאמור בסעיף 98, ואין נפקא מינה מה היה מעמדה של המבוטחת בתקופת הזכאות לדמי-לידה.

בעקבות התיקון המוצע שוב אין חשיבות עוד לאמור בסעיף קטן (ב) לסעיף 97 שזו לשונו: " (ב) המוסד יראה אשה כעובדת או כעובדת עצמאית, לענין סימן זה, אף אם הפסיקה, לרגל ההריון, לעבור או לעסוק במשלה ידה, ובלבד שהתקיימו לגביה התנאים שבסעיף 98."

### סעיף 30 וזו לשונו של סעיף 98 כיום:

#### "תחום הזכות

98. זכאית לדמי לידה, אם שולמו דמי-ביטוח –

(1) בעד פרק זמן שלא יעלה על שנים עשר שבועות –

(א) מי שהיתה מבוטחת עשרה חדשים מתוך ארבעה עשר החדשים שקדמו ליום הקובע ולא הפסיקה לעבוד או לעסוק במשלה ידה לפני החודש החמישי להריונה;

(ב) מי שהיתה מבוטחת חמישה עשר חדשים מתוך עשרים ושנים החדשים שקדמו ליום הקובע, אם עקב הריונה נאלצה להפסיק את עבודתה או עיסוקה במשלה ידה אף לפני החודש החמישי להריון;

(2) בעד ששה שבועות – מי שהיתה מבוטחת עשרה מתוך שמונה-עשר החדשים שקדמו ליום הקובע."

הצורך בתיקון המוצע ברישה לסעיף 98 זה הוסבר בדברי ההסבר לסעיף 28.

אשר לשינויים המוצעים בספספה (1) (א) ו-(ב): לפי הנוסח הקיים נקבעה פיקציה לתת אפשרות של זכאות לדמי לידה למבוטחת שהפסיקה עקב הריונה את עבודתה או עיסוקה במשלה ידה, אף אם נאלצה לעשות כן לפני החודש החמישי להריון, בכך שראו אותה כאילו המשיכה להיות עובדת או עובדת עצמאית גם בתקופת הלידה. הואיל ובהצעה לתיקון סעיף 97 מוצע לבטל את התנאי שאשה חייבת להיות עובדת או עובדת עצמאית בזמן הלידה –

מוצע להרחיב מסגרת זו באופן שמבוטחת לענין קבלת מענק לידה תהיה גם אשה שאינה תושבת ישראל וילדה בישראל, ובלבד שהיא עובדת או עובדת עצמאית או בעלה עובד או עובד עצמאי, ואם היא עצמה עובדת או עובדת עצמאית – תהיה מבוטחת גם לענין דמי לידה.

### סעיף 28 וזו לשון ההגדרה שבסעיף 96:

"דמי-ביטוח" – דמי ביטוח לפי פרטים 1 או 2 בלוח י", להוציא דמי-ביטוח שמועד פרעונם חל תוך ששים יום לפני היום הקובע."

הגדרה זו היתה מכוננת לביטוי דמי ביטוח המופיע בסעיף 98 לחוק העיקרי ("זכאית לדמי לידה אם שולמו דמי הביטוח"), שאם במקום שלושה סעיפי זכאות בנוסח הקודם. אולם היא תחטיא את מטרתה אם היא תתייחס לביטוי דמי ביטוח שבסעיף 101 (ב) (1), הבא לקבוע את הישוב שכר העבודה הרגיל של מבוטחת לצרכי קביעת דמי הלידה שיגיעו לה.

כאשר החוק התנה את זכאותה של מבוטחת לדמי לידה בכך ששולמו דמי ביטוח, הוא הוציא מן החשבון את דמי הביטוח של ששים הימים האחרונים שלפני היום הקובע, כלומר לפני היום שבעדו מגיעים לראשונה דמי לידה. אולם כשמדובר בחישוב שכר העבודה הרגיל של קביעת דמי הלידה, יש לקחת בחשבון את כל ההכנסה שממנה מגיעים דמי ביטוח, לרבות ששים הימים האמורים, כי אחרת תופחת ההכנסה האמורה ובעקבותיה יופחתו אף דמי הלידה. לא לכך התכוונו בנוסח המשולב של החוק (בנוסח הקודם לא נאמרו הדברים בצורת הגדרה), ומוצע אפוא לשבץ את תכנה של הגדרה זו בסעיף 98.

### סעיף 29 וזו לשון ההוראה של סעיף 97 (א):

#### "הזכות לדמי לידה

97. (א) מבוטחת שהיא עובדת או עובדת עצמאית (להלן בסימן זה – מבוטחת) ישלם לה המוסד דמי-לידה לפי סימן זה בעד פרק הזמן שלרגל ההריון או הלידה אין היא עובדת או עוסקת במשלה ידה."

בתי הדין לביטוח לאומי פירשו הוראה זו, שעל האשה להיות מבוטחת כעובדת או כעובדת עצמאית בשעת הלידה. פירוש זה גרם לשלילת זכויות מאשה שחוללה להיות עובדת או עובדת עצמאית סמוך לתאריך הזכאות לדמי-לידה, אפילו אם עבדה מלוא תקופת עבודה או העיסוק כאמור בסעיף 98 לחוק העיקרי.

בפסקה (1) – (2)

- (א) בפסקת משנה (א), יימחקו המלים "ולא הפסיקה לעבוד או לעסוק במשלח-ידה לפני החודש החמישי להריונה";
- (ב) בפסקת משנה (ב), יימחקו המלים "אם עקב הריונה נאלצה להפסיק את עבודתה או עיסוקה במשלח ידה אף לפני החודש החמישי להריון"; במקום פסקה (2) יבוא:
- (3)

"(2) בעד פרק זמן שלא יעלה על ששה שבועות –

- (א) מי שהיתה מבוטחת עשרה חדשים מתוך שמונה-עשר החדשים שקדמו ליום הקובע;
- (ב) מי שהיתה מבוטחת ששה חדשים בהיותה בישראל לא יותר מארבעה-עשר החדשים שקדמו ליום הקובע."

31. סעיף 100 לחוק העיקרי יסומן "(א)" ואחריו יבוא:
- "(ב) חלו שינויים במקסימום כאמור בסעיף 167א, ישונה הסכום הנקוב בלוח ז' בשיעור ובמועד שקבע השר בהודעה ברשומות."
32. בסעיף 104 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום הגדרת "מבוטח" יבוא:
- "מבוטח" – מבוטח לפי פרק ב', לרבות אלמנה בת-קצבה שהיתה מבוטחת אילולא הוראות סעיף 9;".
33. בסעיף 106 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב), במקום "עיקר פרנסתו עליו למעשה" יבוא "עמו הוא נמצא".
34. בסעיף 107 לחוק העיקרי, בסופו יבוא:
- "וזולת לאלמנה או לגרושה או למי שנעשה תושב ישראל מכוח כניסתו לישראל".

דברי הסבר

אסוף דינה של אלמנה בת קצבה, שלפי סעיף 9 לחוק העיקרי אינה מבוטחת לענין פרק ב'; האם לא תהיה זכאית לקצבת משפחות מרובות ילדים? מאחר שאין כוונה כזאת בא התיקון המוצע וקובע את זכותה לקצבה זו.

בסעיף 106 לחוק העיקרי, שענינו מנין ילדים, אומר סעיף קטן (ב):

"(ב) ילד שיש לו הורה טבעי והורה אחר והם מבוטחים, יבוא במנין ילדי אותו הורה אשר עיקר פרנסתו עליו למעשה."

בדיקת המצב, אם עיקר פרנסתו למעשה הוא על הורה הטבעי או על הורה האחר, קשה היא לעתים ביותר ועשויה אף לפגוע בילד עצמו. על כן מוצע שהמבחן יהיה אויביקטיבי גרידא, והוא – ההורה שעמו נמצא הילד.

סעיף 34 סעיף 107 לחוק העיקרי אומר:

"תקופת אכשרה 107. תקופת האכשרה לקצבת משפחה היא ששה חדשים." "תקופת אכשרה" היא, לפי ההגדרה שבסעיף 1 לחוק, פרק הזמן הרצוף שבו חייב אדם להיות מבוטח כאחד התנאים לגמלה.

מוצע לפטור מהמתנה זו עולה חדש, שהתקופה הראשונה לחייתו בארץ היא מהקשות ביותר, וכן אלמנה או גרושה, שאינן להרע מצבן לעומת מה שהיה לפני ההתאלמנות או הגירושין.

מוצע גם לבטל את הפיקציה האמורה; ובהתאם לכך האפשרות לצבירת זכויות לידה ב-15 מתוך 22 החודשים שקדמו ליום שבו מגיעים לראשונה דמי-הלידה, תהיה נתונה לכל עובדת ועובדת עצמאית, ללא הבדל אם נאלצה להפסיק את עבודתה או עיסוקה במשלח ידה או לא נאלצה.

בסעיף 98 (2) לחוק העיקרי ניתנת זכאות לדמי-לידה בעד ששה שבועות למבוטחת שהשלימה תקופת ביטוח כעובדת או כעובדת עצמאית של עשרה חדשים מתוך שמונה-עשר החדשים שקדמו ליום שבו מגיעים לראשונה דמי-לידה. מוצע כעת שלגבי עולה חדשה שהגיעה לישראל תוך ארבעה עשר חדשים לפני היום הקובע, תוספת תקופת ביטוח זו לששה חדשים עקב אפשרות של קשיי קליטה ועבודה.

ברישה לפסקה (2) זו יובהר שמדובר בה במקסימום של ששה שבועות, כמו שמדובר בפסקה (1) במקסימום של שנים עשר שבועות, שהרי לפי סעיף 97 (א) אם האשה עובדת בפועל או עוסקת במשלח ידה אין היא זכאית לדמי לידה.

סעיף 31 ראה דברי הסבר לסעיף 11, התואמים תיקון זה, בשינויים המחוייבים.

סעיף 32 כ"מבוטח" לענין הוכאות לקצבת משפחות מרובות ילדים, נחשב לפי סעיף 104 לחוק העיקרי, מי שמבוטח ביטוח זקנה לפי פרק ב'. מה יחיה

- ביטול סעיף 108 35. סעיף 108 לחוק העיקרי – בטל.
- תיקון סעיף 110 36. בסעיף 110 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ב) –
- (1) בפסקה (1), במקום "ברשותו או בהשגחתו, או גם כשהילד אינו ברשותו או בהשגחתו אם האב מפרנסו למעשה" יבוא "עמו";
- (2) פסקה (3) תימחק.
- תיקון סעיף 117 37. בסעיף 117 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ג) – בטל.
- הוספת סעיף 118 38. אחרי סעיף 118 לחוק העיקרי יבוא:
- 118א. ילד שיש לו הורה טבעי והורה אחר והם מבוטחים, יראו לענין פרק זה כילדו של ההורה שעמו הוא נמצא.
- הורה טבעי  
הורה אחר
- הוספת סעיף 137 39. אחרי סעיף 137 לחוק העיקרי יבוא:
- 137א. הזכאי לקצבה שעקב מצבו הנפשי או הגופני אינו יכול לגבותה, תשולם קצבתו, במשך תקופה שלא תעלה על שנה, לאחד מבני משפחתו; "בן משפחה", לענין סעיף זה – בן זוגו של הזכאי, ילדו או הורוהו, ובהעדר כל אלה – נכדו.

## ד ב ר י ה ס ב ר

(3) היתה האם המפרנסת העיקרית של הילד, תשולם לה הקצבה, אף אם הילד נמצא ברשותו או בהשגחתו של האב.

הוברר כי יש מקרים רבים שאף אם האב הוא הנושא במוזנות הילד, הרי הילד נמצא רק אצל האם, ולמעשה עיקר הנטל של החזקתו הוא עליה, ומן הצדק הוא שהיא תהיה הזכאית לקבלת הקצבה. מכאן התיקון המוצע.

בעקבות תיקון זה שוב אין כל משמעות לפסקה (3), ומוצע לבטלה.

סעיף 117 לחוק העיקרי הוא סעיף הפרט- שנות לענין ביטוח ילדי עובדים.

וזו לשונו של סעיף קטן (א):

"(ג) לענין פרק זה, דין המדינה כמעביד כדין כל מעביד אחר."

לאור ההצעה להוסיף לחוק סעיף 34 (ראה סעיף 3) האומר שדין המדינה כדין כל מעביד לגבי החוק כולו – ההוראה שבסעיף קטן זה מיותרת ומוצע לבטלה.

סעיף 38 הזכאות לקצבת ילדי עובדים היא להורה מבוטח של הילד. הספק מתעורר במקרה

שיש לילד גם הורה טבעי וגם הורה אחר, כגון מאמץ, למי משניהם מגיעה הקצבה. מוצע לקבוע שהקצבה תשולם במקרה זה לאותו הורה שאצלו נמצא הילד, וכמובן – אם נתקיימו יתר תנאי הזכאות.

סעיף 39 המוסד נתקל לעתים במקרים שבהם אין הזכאי לקצבה יכול לגבותה בגלל סיבה

חולפת כשאין הצדקה למינוי אפוטרופוס עליו, או במקרה הקשה כשהמצב החולני אינו משתנה, אך מינויו של אפוטרופוס מצריך זמן רב. מוצע לאפשר למוסד בבסיבות כאלה שלשל את הקצבה במשך שנה אחת לבן משפחה של הזכאי.

סעיף 108 לחוק העיקרי שולל את הזכות לקצבת משפחה ממי שמסגר בתשלום דמי

ביטוח תקופה העולה על שנים-עשר חדשים, וזו לשונו: "תחילת הזכאות

108. (א) אין המבוטח נעשה זכאי לראשונה לקצבת משפחה כל עוד קיים חוב של דמי ביטוח והפיגור בתש- לומר הוא בעד תקופה העולה על שנים-עשר חדשים, ואין הוא זכאי אלא מיום סילוק חובו כאמור ואילך; ואולם משנעשה זכאי לראשונה לא תישלל זכאותו בשל אי- תשלום דמי ביטוח.

(ב) הוראת סעיף קטן (א) לא תחול לגבי הורה מבוטח שני כאמור בסעיף 113 אם ההורה הראשון היה זכאי אילו לא מת או חדל להיות מבוטח."

נתברר שרבות משפחות מרובות ילדים שאין ביכולתן לטק את חוב דמי-הביטוח כדי לזכות בקצבת משפחה והן נשארות על כרחן מחוץ לתחום הזכאות, ואלה הן דוקא מקרים סוציאליים קשים. לעומת זאת, אם הזכאות תינתן להן מיד, יש לעתים אפשרות לגבות את החוב דרך קיזוז הקצבה. נמצא, גם המבוטח החייב וגם המוסד יצאו נשכרים.

סעיף 110 לחוק העיקרי ענינו מקבל הקצבה, וסעיף קטן (ב) עוסק בקצבה שש-

חלמה לראשונה לפני תיקון החוק בשנת תשכ"ה-1965 והיא משולמת דרך כלל לאב.

וזו לשון פסקאות (1) ו-(3) של סעיף קטן (ב):

.....

"(1) הקצבה תשולם לאב הזכאי לקצבה והנמצא בישראל, אם הילד נמצא ברשותו או בהשגחתו, או גם כשהילד אינו ברשותו או בהשגחתו, אם האב מפרנסו למעשה;

(2) .....

40. בסעיף 139 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ג), בפסקה (2), אחרי "בסכום העולה על מחציתה" יבוא "כל עוד שיעור הפיגור בתשלום דמי-ביטוח אינו מביא לידי הפחתה או שלילה של תשלום גמלה לפי סעיף 181".

41. בסעיף 140 לחוק העיקרי –

(1) במקום הרישה יבוא:

"שילם המוסד, בטעות או שלא כדין, גמלת כסף, תשלום לפי סעיף 123, תשלום בשם הממשלה או גוף ציבורי לפי סעיף 200, או תשלום בשם קרן ההשוואה לפי סעיפים 13 ו-25 לחוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ט–1959 [נוסח משולב]<sup>2</sup>, יחולו הוראות אלה:";

(2) אחרי פסקה (2) יבוא:

"(3) סכום שנוכה או נתקבל לפי סעיף זה שלא לטובת המוסד יחזירו המוסד לאוצר המדינה, לגוף הציבורי או לקרן ההש-וואה, לפי הענין."

42. בסעיף 143 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ג) בסופו יבוא:

"בחר בקצבת נכות או בקצבת תלויים במקום בקצבת זקנה או בקצבת שאירים, לפי הענין, לא תפחת קצבת הנכות או קצבת התלויים משיעור קצבת הזקנה או קצבת השאירים כל עוד הוא זכאי לכך כאמור."

43. האמור בסעיף 145 לחוק העיקרי יסומן "א" ואחריו יבוא:

"(ב) הזכאי בעד פרק זמן אחד לדמי פגיעה ולתגמול בעד שירות במילואים לפי חוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ט–1959 [נוסח משולב], הכריזה בידו לבחור באחד מהם."

## ד ב ר י ה ס ב ר

המוסד משלם סכומים שונים שאינם בגדר "גמלת כסף או סכום לפי סעיף 123", וזה מכוח סעיף 200 לחוק העיקרי או בהתאם לסעיפים 13 ו-25 לחוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ט–1959 (נוסח משולב). לא מעט קורה שמשתלמים במסגרת זו סכומים בטעות או שלא כדין, ומן הצדק הוא שגם סכומים אלה יחזרו בדרך ניכוי או תביעה, כדין גמלה.

**סעיף 42** לפי סעיף 143 לחוק העיקרי, הזכאי לשתי קצבאות רשאי לבחור בגדולה שבהן. אולם עלול לקרות שבמשך הזמן קצבת הזקנה או השאירים עולה לשיעור גבוה יותר מקצבת הנכות או התלויים שאדם בחר בה מלכתחילה. התיקון המוצע בא להבטיח שקצבת הנכות או התלויים לא תהא קטנה משיעור קצבת הזקנה או הש-אירים שהיתה מגיעה לאותו אדם.

**סעיף 43** הזכאות לדמי פגיעה בעד פגיעה בעבודה ולתגמול בעד שירות במילואים נובעת משני חוקים שונים. עלול אפוא להיווצר מצב שבו מקבל אדם ממעבידו בעד שירות במילואים תגמול של 100% משכרו, ועם זאת הוא זכאי לקבל בעד אותו פרק זמן גם דמי-פגיעה במקרה של פגיעה בעבודה. דבר זה בלתי סביר, והתיקון בא למנועו.

**סעיף 40** לפי סעיף 139 (ג) (2) אין המוסד יכול לקזז חוב של דמי-ביטוח מקצבת משפחה אלא כדי מחציתה. הוראה זו, שנתכוונה להקל על מש-פחות מרובות ילדים, גורמת לעתים בענפי ביטוח שונים לשלילת הזכאות בגלל חוב דמי ביטוח כאמור בסעיף 181 (ראה סעיף 51 לקמן). לפי התיקון המוצע אפשר יהיה לקזז את החוב אפילו ממלוא קצבת המשפחה כדי למנוע את התוצאה שהזכאות תישלל או תופחת. אם אפשרות זאת אינה צפויה – יחול המצב החוקי כמו שהוא כיום.

**סעיף 41** וזו לשונו של סעיף 140:

"החזרת גמלאות  
140. שילם המוסד גמלת כסף או סכום לפי סעיף 123 בטעות או שלא כדין, יחולו הוראות אלה:

(1) המוסד רשאי לנכות את הסכומים ששילם כאמור מכל תשלום שיגיע ממנו, בין בכת אחת ובין בשיעורים, כפי שייראה למוסד, בהתחשב עם מצבו של מקבל התשלום ועם נסיבות הענין;  
(2) המוסד רשאי לתבוע כל סכום ששילם בטעות או שלא כדין, אם מקבל התשלום נהג בקבלת התשלום שלא בתום לב."

<sup>2</sup> ס"ח תשי"ט, עמ' 306.

44. בסעיף 157 לחוק העיקרי, סעיפים קטנים (ג) ו-(ד) יסומנו "(ד)" ו-"(ה)", ולפניהם יבוא:
- "(ג) כל עובד או עובד עצמאי שאינו תושב ישראל ישתלמו בעוד דמי-ביטוח אמהות."
45. בסעיף 161 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ג), אחרי "לפי סעיף 157 (א)" יבוא "או (ג)", ובמקום "בפרט 1" יבוא "בפרטים 1 או 7".
46. בסעיף 167 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (ג), במקום "המקסימום והמינימום" יבוא "המינימום".
47. אחרי סעיף 167 לחוק העיקרי יבוא:

"שינוי המקסימום 167א. (א) סכומי המקסימום האמורים בלוח י"א יועלו או יופחתו, החל מיום 1 באפריל של כל שנה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לפי התנודות שבין הממוצע החדשי של שכר העבודה לתקופת שנים-עשר החדשים המסתיימת ביום 30 בספטמבר של כל שנה (להלן – השכר הממוצע) לבין השכר הממוצע כפי שחושב ל-30 בספטמבר 1967 או השכר הממוצע שלפיו הוגדלו לאחרונה סכומי המקסימום, הכל לפי השכר הממוצע המאוחר יותר, ובלבד שלא תובא בחשבון תנודה הפחתה מחמיי- שים לירות; לענין זה, השכר הממוצע – כפי שחושב על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לפי מדדי השכר והתעסוקה לכלל השכירים במשק על סמך דו"חות המעבידים.

(ב) חל שינוי בשיטת החישוב כאמור, יקבע השר, בתקנות, שיטה אחרת לחישוב השכר הממוצע.

(ג) על כל העלאה או הפחתה כאמור בסעיף קטן (א) יפרסם השר הודעה ברשומות, ולוח י"א ישונה בהתאם לכך."

## דברי הסבר

- סעיף 44** סעיף 157 לחוק העיקרי מורה לאמור: "הוראת יסוד כל מבוטח לפי פרק ב' ישתלמו בעוד דמי ביטוח זקנה וחיים, אמהות ומשפחות מרובות ילדים, בין שהוא מבוטח גם לפי פרק ד' ובין שאינו מבוטח לפיו.
- (ב) כל מבוטח לפי פרק ג' ישתלמו בעוד דמי ביטוח נפגעי עבודה.
- (ג) כל מבוטח לפי פרק י' ישתלמו בעוד דמי ביטוח ילדי עובדים.
- (ד) אין הוראות סעיף זה גורעות זו מזו."
- בסעיף 27 לעיל הוצע, שעובדת עצמאית או עובדת או אשת עובד עצמאי או עובד, אף אם אינם מבוטחים לפי פרק ב' לחוק כיון שאינם תושבי ישראל, ייחשבו כמבוטחים לענין ביטוח אמהות. בהתאם לכך מוצע לחייב כל עובד עצמאי כאמור, או את מעבידו של עובד כאמור, בתוספת דמי-ביטוח בעד ביטוח אמהות (בשיעור של 0.6% מהכנסתו החייבת בדמי-ביטוח – ראה הצעת פרטים 7 ו-8 ללוח י"א, בסעיף 63 לקמן).
- סעיף 45** סעיף 161 לחוק העיקרי מורה לאמור: "הצעה באה בעקבות התיקון של סעיף 157 לחוק העיקרי (ראה דברי הסבר לסעיף 44). וזו לשונו של סעיף 161 (ג) לחוק העיקרי: "(ג) היו דמי ביטוח משתלמים בעד עובד לפי סעיף 157 (א), רשאי המעביד לנכות משכרו של העובד אחוזים מהכנסה שלפיה משתלמים דמי הביטוח, כאמור בפרט 1 שבלוח י"א....."
- התיקון המוצע יאפשר למעביד לנכות גם משכרו של עובד שאינו מבוטח לפי פרק ב' כאמור לעיל.
- סעיף 46** סעיף 167 (ג) לחוק העיקרי אומר: "(ג) השר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לשנות בצו את סכומי המקסימום והמינימום האמורים בלוח י"א."
- התיקון המוצע מתבקש לאור הוספת סעיף 167א להלן, הבא לקבוע שיטה חדשה לשינוי המקסימום.
- סעיף 47** לפי סעיף 167 לחוק העיקרי נתונה כיום בידי שר העבודה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, הסמכות לשנות את מקסימום ההכנסה החייבת

48. (א) בסעיף 168 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), אחרי פסקה (3) יבוא:

"(4) תשלום מאוצר המדינה למשרת במילואים בשירות ששר הבטחון הכריז עליו שהוא שירות חירום לפי סעיף 3 (ב) לחוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ט—1959 [נוסח משולב] (להלן — תשלום מיוחד)."

(ב) תחילתו של סעיף זה ביום ח' באייר תשכ"ז (18 במאי 1967).

49. בסעיף 169 לחוק העיקרי —

- (1) בסעיף קטן (ג), אחרי "לפי סעיף 157 (א)" יבוא "או (ג)";
- (2) בסעיף קטן (ד), במקום "בעד סרק הזמן" יבוא "בעד הזמן";
- (3) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) לא ישולמו דמי-ביטוח בעד הזמן שהמבוטח אינו עובד ולא

עובד עצמאי והוא —

- (1) ילדו של מבוטח אחר ואינו מסוגל לכלכל עצמו; או
- (2) תלוי לפי סעיף 17 (3) שמשתלמת בעדו קצבת שאירים או תוספת לקצבת זקנה; או
- (3) תלוי לפי סעיף 74 שאינו מסוגל לכלכל עצמו ומשתלמת בעדו קצבת תלויים.

(ו) לא ישולמו דמי-ביטוח בעד עובד שהגיע לו בעד חודש מלא

תשלום מיוחד ולא שולם לו בעד אותו חודש שכר כלשהו."

#### דברי הסבר

המשרת במילואים בשירות, שעליו הכריז שר הבטחון שהוא שירות חירום, ומקבל מאוצר המדינה תשלום, שאינו תשלום לפי סעיף קטן (א) ושנקבע בצו שר הבטחון באישור ועדת העבודה של הכנסת; ההוראה והצו האמורים אינם טעונים פרסום ברישומות."

**סעיף 49** לענין התיקון המוצע בפסקה (1) ראה דברי הסבר לסעיף 45; התיקון המוצע לפסקה (2) סגנוני, לשם איחוד הנוסח.

לענין סעיף קטן (ה) המוצע: מבוטח שאין לו הכנסות או שהכנסותיו קטנות, חייב אף הוא בתשלום מינימלי של דמי-ביטוח, ואם חל פיגור בתשלום זה הוא עלול במקרים מסויימים לאבד את זכויותיו. כדי להקל על מצבם של חלק ממבוטחים אלה, מוצע עתה לפטור מתשלום דמי-ביטוח אותם סוגי מבוטחים הנחשבים כתלויים ושמשתלמת להם או מכוחם קצבות שאירים או תלויים, פרט למי שהוא עובד או עובד עצמאי.

לענין סעיף קטן (ו) המוצע: כיום חייב מעביד לשלם דמי-ביטוח מינימליים בעד עובדו, גם אם העובד שירת חודש מלא במילואים וקיבל תשלום מיוחד ולא זכה לשכר ממעבידו. מצב זה אינו צודק, ובמיוחד משום שתשלום זה לא ייחשב מעתה כהכנסה לצרכי תשלום דמי-ביטוח (ראה סעיף 48). מכאן הצעת הפטור, וזולת במקרים בהם הוסיף המעביד לשלם שכר לעובדו מכיון שעדיין עבד אצלו באותו חודש תקופה מסויימת, או שהמעביד שילם הפרשי שכר, או הוסיף לשלם בעד אותה תקופה מלוא השכר או שכר יחסי אף בהעדר העובד מעבודתו.

בתשלום דמי ביטוח. שינויים אלה גוררים בדרך כלל שינויים מקבילים בשיעור המקסימלי של הגמלאות המתונות בהכנסת המבוטח, היינו: גמלאות נפגעי עבודה ודמי לידה. הנסיון הראה כי ברוב המקרים דרך זו אינה משיגה את המטרה של התאמת שיעורי המקסימום לתנודות בשכר העבודה, באין קריטריונים ברורים להערכת התנודות. מכאן השיטה המוצעת שלפיה יהיו השינויים במקסימום צמודים, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לתנודות בשכר העבודה הממוצע, בשיעור של 50 לירות לפחות, בהשוואה לשכר העבודה הממוצע ב-30 בספטמבר בשנת 1967, או בשנה מאוחרת יותר אם נקבע כבר לגבי אותה שנה שכר עבודה ממוצע.

**סעיף 48** סעיף 168 (א) כולל רשימה של גמלאות ותגמולים שאין רואים אותם כהכנסה

לענין תשלום דמי ביטוח. לרשימה זו מוצע לצרף גם תשלום כגון התשלום המיוחד ששילם משרד הבטחון במישרין בתקופת החירום שלפני מלחמת ששת הימים ואחריה עפ"י קריטריונים מיוחדים שנקבעו אז. וזו לשונו של סעיף 3 (א) ו-(ב) לחוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ט—1959 [נוסח משולב]:

"(א) עובד או עובד עצמאי או תלמיד, הזכאי לפי סעיף 4 לקבל תשלום מאוצר המדינה, וכאי לקבל ממעבידו, מקרן חוסשה או מקרן ההשוואה המוקמת לפי סעיף 15, תגמול בעד תקופת שירותו במילואים בשיעור הנקוב בסעיף 5, פחות 1.06 ל"י לכל יום שירותו.

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על אדם

178א. מבוטח שנפטר מבלי שקיימת מכוחו זכאות לגמלת שאירים או תלויים, לא יהיה המוסד זכאי לגבות כל חוב של דמי-ביטוח שהמבוטח שנפטר חייב היה בהם בעצמו.

מחיקת חוב  
דמי-ביטוח

- (1) בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא:  
"ולא על גמלאות לפי פרק ג' כשחובת תשלום דמי-ביטוח נפגעי עבודה אינה חלה על המבוטח בעת קרות המקרה המזכה לגמלה";
- (2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:  
"ג) היה אדם מבוטח תקופה העולה על עשר שנים – יוארכו התקופות האמורות בסעיף קטן (א) בחדשיים לכל שנה שמעל עשר השנים האמורות."

"ג) נתבע מעביד לפי סעיף זה, יהיה זכאי לצרף כנתבעים נוספים את כל מי שהיה, בשעת התביעה או לפני כן, מעבידו של העובד שלגביו הוגשה התביעה, אם אותו מעביד סיגר בתשלום דמי-ביטוח בעדו, ולתבוע חלוקת סכום התביעה ביניהם באופן יחסי לסכומי הפיגור, זולת אם נתבע בשל פגיעה בעבודה שאירעה לעובד או אם הפיגור בתשלום דמי-הביטוח חל בתקופה שקדמה לחמש שנים שלפני יום המקרה המזכה לגמלה."

#### דברי הסבר

והנה, לאחר שחלפו כ-15 שנים מאז הוחק החוק מן הראוי הוא להביא בחשבון לענין זה גם את אורך זמן הביטוח של כל מבוטח. אינו דומה אדם ששילם דמי-ביטוח תקופה ארוכה ופיגר רק בסופה, לאדם שהיה מבוטח רק תקופה קצרה ופיגר בה בתשלום דמי-ביטוח. התיקון המוצע בסעיף קטן (ג) בא להאריך את תקופת הפיגור באופן יחסי לאורך תקופת הביטוח.

התיקון בסעיף קטן (ב) בא להבהיר שההוראות בדבר הפחתת גמלה או שלילתה אינן חלות לגבי גמלאות נפגעי עבודה אם בעת קרות המקרה המזכה לגמלה לא היה המבוטח חייב בתשלום דמי-ביטוח באותו ענף. לפי זה, עובד שנפגע בתאונת עבודה יהיה זכאי לכל הגמלאות לפי פרק ג' גם אם רובץ עליו חוב דמי-ביטוח מזמן היותו עובד עצמאי.

לפי סעיף 185 לחוק העיקרי מעביד שפיגר תקופה מסויימת בתשלום דמי-ביטוח בעד עובדו, וקרה באותו זמן מקרה המזכה את העובד לגמלה, זכאי המוסד לתבוע מהמעביד האמור שיפוי על כל גמלה שהמוסד שילם או עתיד לשלם לעובד.

וזו לשון ההוראה:

"א-ירישום ואי-תשלום דמי-ביטוח: אחריות המעביד

185. לא נרשם מעביד בהתאם לתקנות על פי סעיף 183 או לא שילם במועד התשלום את דמי הביטוח בעד עובד עלוני, ולפני הרישום, או אחרי מועד התשלום ולפני סילוק הפיגורים, קרה לעובד מקרה המזכה לגמלה,

מבוטח שאינו עובד ונפטר כשיש עליו חוב של דמי-ביטוח, עלולים התלויים בו או שאיריו לאבד את זכותם לגמלאות. מצד שני, אין החוב עצמו נמחק עם הפטירה והמוסד חייב לגבותו. נמצא שהשאירים או התלויים המאבדים את זכויותיהם חייבים, כיורשים, לשלם את חוב דמי-הביטוח. כדי למנוע אנומליה זו, מוצע, כי במקרה מטוג זה לא יהיה המוסד זכאי לגבות את החוב שישאר בזמן הפטירה.

אם יש פיגור למעלה משנה בתשלום דמי-ביטוח מאבד הזכאי חלק מגמלתו או כולה, הכל לפי תקופת הפיגור.

וזו לשונו של סעיף 181 לחוק העיקרי:

"הפחתת גמלה ושלילתה מחמת פיגור

181. קרה מקרה המזכה לגמלה וקיים אותה שעה חוב של דמי-ביטוח, והפיגור בתשלום הוא בעד תקופה העולה על שנים-עשר חדשים, ינהגו כך:

(1) בפיגור שאינו עולה על שמונה-עשר חדשים – תשולם הגמלה פחות רבע;

(2) בפיגור העולה על שמונה-עשר חדשים ואינו עולה על שלושים וששה חדשים – תשולם הגמלה פחות חצי;

(3) בפיגור העולה על שלושים וששה חדשים – לא תינתן גמלה לא בכסף ולא בעין.

(ב) האמור בסעיף קטן (א) לא יחול על גמלאות

לפי סעיפים 29, 84, 97 ו-105."

"(ט) מבוטח שסוג לפי סעיף 4א;

(י) מבוטח שעל-פי פקודת מס-הכנסה<sup>3</sup> והתקנות לפיה יש לגבות מהכנסותיו מס הכנסה במקור, למעט הכנסות מהמקורות המפורטים בסעיף 2 (2) לפקודה."

54. סעיף 189 לחוק העיקרי – בטל.

55. סעיף 190 לחוק העיקרי יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) אמנה רב-צדדית הנוגעת לביטוח לאומי שמדינת ישראל הצטרפה אליה יראו כהסכם בין המדינה לבין כל אחת מהמדינות החברות לאותה אמנה, ובלבד שאותה מדינה אינה מפלה לרעה אזרחים ישראליים בענפי ביטוח שחוק זה דן בהם."

## ד ב ר י ה ס ב ר

מוצע, להוסיף לרשימה האמורה מקרים נוספים, כמפורש בהצעה, המחייבים מתן הוראות מיוחדות לענין תשלום דמי-ביטוח, ובמיוחד כשחלו שינויים בפקודת מס-הכנסה ויש להתאים את דרכי התשלום לביטוח לאומי לדרכי התשלום לפי פקודת מס-הכנסה.

רשאי המוסד לתבוע מהמעביד סכום השווה לגמלאות בכסף ששילם המוסד, או שהוא עתיד לשלמן, ואת השווי הכספי של תגמלאות בעין שניתנו לזכאי לגמלה, בקשר לאותה מקרה.

(ב) השר רשאי לקבוע, בתקנות, הוראות בדבר היוון קצבאות ובדבר חישוב ערכן הכספי של גמלאות בעין, לענין סעיף זה.

**סעיף 54** סעיף 189 אומר: "לענין פרק זה, דין המדינה כדין כל מעביד אחר."  
ראה הסבר לסעיפים 3 ו-37.

לפי החלטת בתי הדין לביטוח לאומי חלה הוראה זו רק לגבי מעביד שהעסיק את העובד שעה שאירע המקרה המזכה לגמלה, ואילו מעבידים קודמים, שגם הם לא שילמו דמי-ביטוח, יוצאים פטורים מכל אחריות – דבר שאינו צורך מבחינת אחריות המעבידים לתשלום דמי-ביטוח, במיוחד בענפים שבהם נודעת חשיבות מבחינה אקטוארית לאורך התקופה שבה משתלמים דמי-ביטוח (ביטוח זקנה, ביטוח חיים).

**סעיף 55** לפי סעיף 190 לחוק העיקרי אפשר ליתן חוקף, בתקנות (גם אם הן סוטות מהוראות החוק), להסכם שנכרת בענין ביטוח לאומי בין המדינה לבין מדינת חוץ.  
וזה לשון ההוראה:

לפיכך מוצע, כי גם מעבידים קודמים, שהפיגור שלהם בתשלום דמי-ביטוח בעד העובד אינו עולה על המששנים, יצטרכו להתחלק בגטל השיסוי.

"ביצוע אמנות  
190. נכרת הסכם בין ממשלת ישראל לבין מדינת-חוץ הקובע יחסי גומלין בענין ענפי ביטוח לאומי שחוק זה דן בהם, רשאי השר להתקין תקנות לביצוע ההסכם אף בסטייה מהוראות חוק זה."

הוראה זו לא תחול לגבי פגיעות בעבודה, הואיל ולגבי פגיעות אלה קיים שוני בסוג הסיכון ובמידת שמירת הבטיחות אצל כל מעביד לחוד, ואין למצוא קריטריון אחיד לחלוקת עול השיסוי ביניהם.

מדינת ישראל הצטרפה למספר אמנות רב-צדדיות הקובעות יחסי גומלין בעניני ביטוח טוציאלי וקיים ספק אם סעיף 190 חל על אמנות אלה. לפיכך מוצע תיקון המאפשר החלת הוראות סעיף 190 לגבי הסדרים והסכמים עקב הצטרפות לאמנה רב-צדדית בשטח הביטוח הסוציאלי, להוציא כמובן ארצות המפלגות לרעה אזרחי ישראל.

**סעיף 53** סעיף 186 לחוק העיקרי קובע רשימה של מקרים מיוחדים שבהם רשאי שר העבודה להתקין תקנות בדבר תשלום דמי-ביטוח.

<sup>3</sup> דיני מדינת ישראל, גוסס חדש 6, עמ' 120.

(1) בסעיף קטן (א), במקום "לבין הממשלה, ליתן בשם הממשלה" יבוא "לבין הממשלה או לבין גוף ציבורי שקבע השר על דעת הממשלה, ליתן בשם הממשלה או הגוף הציבורי";

(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) אוצר המדינה או הגוף הציבורי יחזירו למוסד כל סכום שהוציאו למתן ההטבות האמורות, הכל כפי שנקבע בהסכם כאמור בסעיף קטן (א)."

57. בסעיף 206 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום "סגנו – אם נתמנה לו סגן" יבוא "משנהו או סגנו – אם נתמנו לו משנה או סגן".

58. בסעיף 208 לחוק העיקרי, במקום "למנות סגן למנהל המוסד" יבוא "למנות לו או משנה או סגן".

59. אחרי סעיף 231 לחוק העיקרי יבוא:

231א. עובד או התלויים בו, שתביעתם לגמלה לפי פרק ג' נדחתה על-ידי המוסד ולא הגישו תובענה לבית-הדין תוך המועד שנקבע בתקנות, הזכות בידי המעביד להגיש לבית-הדין בשמם תובענה נגד המוסד תוך תקופה שנקבעה בתקנות.

"תובענה של מעביד בהעדר תובענה של עובד

231ב. המעביד והעובד או התלויים בו יהיו מנועים מלטעון ככל בית-משפט או בית-דין טענה הסותרת פסק דין סופי של בית-הדין בשאלה אם מגיעה גמלה לפי פרק ג' או לא."

מגיעת טיעון

דברי הסבר

המינוי של משנה או של סגן למנהל הכללי. מכאן החצעה לאפשר למשנה, אם יתמנה, להיות חבר המינהלה.

סעיף 56 סעיף 200 לחוק העיקרי מורה לאמור:

"הטבות סוציאליות

58 סעיף לאחרונה התברר כי יש צורך ביצירת תפקיד של משנה למנהל הכללי, והתיקון המוצע בא לאפשר את הדבר.

200. (א) המוסד רשאי, לאחר התייעצות בוועדת העבודה של הכנסת ובמועצה ועל פי הסכם בינו לבין הממשלה, ליתן בשם הממשלה שלא בדרך קבע, לכלל תושבי המדינה או לסוגים מהם, הטבות סוציאליות שאינן ניתנות לפי חוק זה או לפי כל חיקוק אחר.

59 סעיף כתביעת נזיקים אזרחיים הנובעת מתאונת עבודה זכאי המעביד לדרוש כי סכום

(ב) אוצר המדינה יחזיר למוסד כל סכום שהוציא למתן ההטבות האמורות, הכל כפי שנקבע בהסכם כאמור בסעיף קטן (א)."

הפיצויים הנתבע ממנו יופחת בסכום המהווה של גמלות הביטוח הלאומי ששולמו כבר וישולמו בעתיד. והנה, אם הנפגע בעבודה לא תבע את זכותו לגמלות מהמוסד, אין הדבר גורע מזכותו האמורה של המעביד; אולם אם העובד הגיש תביעה למוסד ותביעתו נדחתה, והעובד לא הודקק לבית הדין לביטוח לאומי, אין המעביד יכול ליהנות מניכוי שווי הגמלות כאמור. הלכה זו נפסקה בע"א 344/67 (פד"י כ"א, חלק II, עמ' 706). בעקבות המלצת בית המשפט העליון בפסק הדין האמור מוצע תיקון שלפיו תינתן גם למעביד האפשרות לסנות, תוך זמן שיוגדר בתקנות, לבית-הדין לביטוח לאומי אם העובד לא עשה כן.

הוברר שלא רק הממשלה אלא גם גופים ציבוריים אחרים (כגון הסוכנות היהודית) מוכנים ליתן הטבות סוציאליות ומצב זה מחייב תיקון החוק כמוצע.

סעיף 57 לפי סעיף 206 לחוק העיקרי מכהנים כחברי המינהלה המנהל הכללי של המוסד, סגנו – אם נתמנה לו סגן, גובר המוסד ומנהלי ענפי הביטוח השונים במוסד. בסעיף 58 מוצע לאפשר את

60. בלוח ג' לחוק העיקרי, במקום פרט 4 יבוא:

תיקון לוח ג'

פרט	מספר התלויים	לירות
4"	3	41.72
5	4 או יותר	48.47."

61. אחרי לוח ה' לחוק העיקרי יבוא:

תוספת לוח ה'

**„לוח ה' 1**

(סעיפים 73 ו-82א)

הגדלת קצבת נכות או קצבת תלויים

שנת פגיעה (שנת כספים)	שיעור ההגדלה	שנת פגיעה (שנת כספים)	שיעור ההגדלה
1954/55	48%	1960/61	24%
1955/56	44%	1961/62	20%
1956/57	40%	1962/63	16%
1957/58	36%	1963/64	12%
1958/59	32%	1964/65	8%
1959/60	28%	1965/66	4%."

62. בלוח ו' לחוק העיקרי, במקום פרט 2 יבוא:

תיקון לוח ו'

פרט	מספר הילדים שנולדו	לירות
2"	שני ילדים שנולדו חיים בלידה אחת	640
3	שלושה ילדים שנולדו חיים בלידה אחת	920."

**ד ב ר י ה ס ב ר**

**סעיף 60** כיום אין הבדל בשיעור קצבת זקנה לבין זכאי שיש לו 3 תלויים לבין מי שיש לו יותר: קצבת היטוד לשניהם היא 41.72 לירות. בענפים שונים משתלם תשלום נוסף בעד 4 תלויים או יותר. מוצע עתה להחיל עקרון זה גם לגבי קצבת זקנה.

**סעיף 62** לפי לוח ו' לחוק העיקרי מענק לידה הוא בסך 280 לירות אם נולד ילד אחד, בתוספת של 80 לירות לכל ילד חי שנולד באותה לידה. עתה מוצע, כי במקום התוספת של 80 לירות כאמור תשולם תוספת של 360 לירות במקרה של לידת שני ילדים חיים ותוספת של 640 לירות במקרה של לידת שלושה ילדים חיים באותה לידה.

**סעיף 61** ראה דברי הסבר לסעיפים 22 ו-24.

## 63. בלוח י' לחוק העיקרי, בסופו יבוא:

אחוזים מההכנסה	בעד	פרט	ענפים
	מבוטח לפי פרק ד' ולא לפי פרק ב':		ד. אמהות
0.6%; ניכוי משכר – 0.3%	עובד	7	
0.6%.	עובד עצמאי	8	

## ד ב ר י ה ס ב ר

## סעיף 63 שיעורי דמי הביטוח נקבעים בלוח י' כך:

אחוזים מההכנסה	בעד	פרט	ענפים
4.8%; ניכוי משכר – 1.7%	עובד	1	א. זקנה וחיים/
4.8%	עובד עצמאי	2	אמהות ומשפחות
4.0%	מבוטח ברשות	3	מריבות ילדים
	מבוטח שלא בגדר	4	
4.5%	פרטים 1-3		
1.8%	עובד מבוטח לפי פרק ו'	5	ב. ילדי עובדים
שיעור שנקבע לפי סעיף 160 (א)	מבוטח לפי פרק ג'	6	ג. נספעי עבודה

התיקון המוצע מוסבר בדברי החסבר לסעיפים 44 ו-45.